

In het artikel 'Startende leraren: Zwemmen of verzuipen' schreef Marco Snoek (lector Leren en Innoveren) in het novembernummer van 2014 over het leren van startende docenten. Marco stelt dat er meer aandacht moeten zijn voor het leren van deze jonge professionals om te voorkomen dat ze al aan het begin van hun onderwijs carrière uitvallen. In dit kader is het interessant om de startende docenten zelf ook aan het woord te laten. Hoe kijken zij aan tegen hun eerste stappen in het onderwijs? In dit artikel het eerste van een serie portretten.

'Als een les niet lekker loopt, vreet dat energie'

TEKST: HANNEKE HALLINK FOTOGRAFIE: KIRSTEN ROOSENBRAND

Op een donkere avond in december, midden in de hectische en stressvolle tijd vlak voor de kerstvakantie, hebben we een gesprek met Max Hamel, sinds augustus dit jaar docent Mens en Maatschappij op het IJburg College in Amsterdam. Max heeft geschiedenis gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. Tijdens het werken aan zijn masteropleiding realiseerde hij zich dat hij zichzelf niet zo geschikt vindt voor het relatief eenzame werk dat een promotie of ander onderzoekswerk met zich mee zou brengen. Hij werkt veel liever samen met anderen: 'Geschiedenis is zo leuk, dat wil ik kunnen delen.'

Ik heb vooral veel geleerd van de stagebegeleider.

Met die gedachte is hij destijds gaan kijken en meelopen op de Open Schoolgemeenschap Bijlmer. Het in contact zijn met kinderen, het met ze praten en de logica van deze leeftijdsgroep spraken hem aan. Het halen van zijn eerstegraads onderwijs-master bij de ILO (interfacultaire lerarenopleidingen) aan de UvA was daarna een logische stap. Over deze opleiding zegt Max dat hij het meest heeft gehad aan de cursus professioneel spreken en aan zijn stagebegeleider die hem hielp om zijn lesopzet zo concreet mogelijk te maken. Max: 'Dan had ik bijvoorbeeld in mijn lesplan staan dat ik groepjes ging maken en dan vroeg hij: 'Hoe ga je die groepjes maken, wat doe je dan en hoe groot zijn die groepjes?' Dat hielp mij de les echt goed voor me te zien.' 'Op de opleiding zelf werd je tijdens hoorcolleges geconfronteerd met een enorme hoeveelheid theorie die je op dat moment nog niet goed kunt plaatsen, je hebt immers nog nauwelijks ervaring in de pedagogiek en didactiek. Ook moesten we aan de slag met onderwijsvernieuwing. Ik vind het jammer dat dit niet later

aan de orde komt, op een moment dat je er meer aan toe bent. Volgens mij is het effectiever om hier dingen over te leren na een jaar of 5 leservaring.' Na deze tweede master begint voor Max het eindeloze solliciteren, net als voor vele andere enthousiaste geschiedenisdocenten. Als het niet meteen lukt, gaat Max huiswerkbegeleiding, studievaardigheidstrainingen en eindexamen-training geven, zodat hij wel met (een vorm van) onderwijs bezig blijft. 'Maar ik miste het gevoel om voor de klas te staan.'

Nooit klaar

Uiteindelijk is het gelukt om een baan te vinden als leraar Mens en Maatschappij op het IJburg College en we vragen Max hoe het eerste half jaar is befallen. 'Nou', begint hij, 'het is zoals de verhalen waar ze je bang voor maken: dat die eerste jaren verschrikkelijk zwaar zijn. Je bent onzeker over je les, je kunt nog niet goed inschatten hoe de leerlingen zullen reageren en waarop ze wel of niet zullen reageren. Ik ben daardoor vaak moe. Vooral als een les niet lekker loopt, vreet dat energie. En dan moet je na de les ook nog zo veel: lessen ontwikkelen en voorbereiden, lesmateriaal maken, overleggen en vergaderingen, en dan heb ik ook nog een mentoraat dat me, vooral in de eerste maanden, zwaar viel. Zo stapelen dingen zich op. Als je onvoldoende tijd hebt om je les goed voor te bereiden, voel je je onzekerder bij de uitvoering. Leerlingen pikken dat haarfijn op en reageren daardoor anders.' Werken op het IJburg College vindt hij leuk, maar ook zwaar. De school past goed bij zijn idee van gezamenlijkheid. 'Er wordt heel veel samengewerkt, dat is leuk en geeft ook steun. Maar doordat er in thema's gewerkt wordt is er weinig kant en klaar materiaal en moet er veel ontwikkeld worden. Dat gebeurt gezamenlijk in de vakgroep. Dat is

fijn, maar je hebt toch het gevoel dat het werk nooit klaar is. Hier is ook iedere leraar mentor. Ik vind dat de zwaarste taak, omdat het zo'n grote verantwoordelijkheid met zich mee brengt. Op de opleiding ben je toch vooral opgeleid als vakdocent. Ik ben wel heel blij dat deze school werkt met mentormaatjes: je doet een mentoraat samen, waardoor je kunt profiteren van de ervaring van leraren die al langer meedraaien.'

Vermindering van lestaken en cirkelfeedback

Max is tevreden over de begeleiding die de school biedt aan startende leraren. Hij heeft een persoonlijke begeleider uit zijn eigen vakgroep, er zijn workshops over relevante zaken als klassenmanagement en mentoraat. Verder ervaart hij de sfeer op school als open: mensen zijn gewend aan feedback geven en krijgen. Hij heeft dan ook geen moeite om hulp te vragen of om een collega aan te spreken voor iets praktisch of juist met een inhoudelijke vraag. Ook wordt er rekening gehouden met zijn startpositie: hij heeft 20% minder lesgevende taken en wordt daarnaast ook nog wel eens vrij geroosterd van andere activiteiten. Op de school van Max wordt professionele ontwikkeling gemonitord door middel van lesbezoeken van zowel naaste collega's als zijn leidinggevende en ook door een cirkelanalyse, een soort 360 graden feedback waarin leerlingen, collega's en leidinggevende aangeven waar je volgens hen staat in je ontwikkeling. Tijdens ontwikkelings- en beoordelingsgesprekken worden in overleg doelen geformuleerd en Max heeft er vertrouwen in dat dit hem zal helpen in zijn ontwikkeling. Ondanks al die mogelijkheden blijft het wel zwaar. Max: 'Het orde houden is gewoon heel moeilijk. Ik wil niet zo'n brave rij kinderen met hun armen over elkaar, maar er moet wel aandacht zijn voor de

les. Het blijft aftasten en het lukt tot nu toe misschien bij drie tot vijf van de tien lessen. Maar als het dan lukt, als wat je voor ogen had goed uitpakt, als de leerlingen snappen wat je bedoelt, dan is de voldoening groot, dan ben ik echt heel blij. Het gaat volgens mij ook wel vooruit, ik probeer er kleine stapjes in te maken. De stap waar ik nu aan werk is om consequenter te zijn in mijn optreden naar leerlingen toe.'

Ik wil een inspirerende docent zijn

In de toekomst hoopt Max zich te ontwikkelen tot een inspirerende docent, die zijn lessen kan geven met minder aandacht voor orde. 'Ik zou willen dat ik meer rust heb om met leerlingen in gesprek te gaan over de inhoud van het vak en om uit te vinden wat zij denken over het onderwerp.' Geleidelijk aan wil hij in zijn vakgroep en in werkgroepen een grotere rol op zich kunnen nemen. Hij vindt het vervelend dat hij in sommige situaties nog vooral de rol van toehoorder heeft en nog niet vol kan meedraaien. Hij profiteert nu vooral van de kennis van anderen en voelt zich daar soms schuldig over. 'Ik wil ook nog ontdekken welke leeftijdsgroep ik het leukste vind om les te geven. Ik geef nu in de onderbouw Mens en Maatschappij met thema's ook uit aardrijkskunde en maatschappijleer. Ik zou ook wel willen weten hoe het is om in de bovenbouw les te geven, waar je puur met geschiedenis bezig kunt zijn.'

Maar eigenlijk is Max daar nog niet zo mee bezig. Eerst maar eens die klas onder controle krijgen. ●

► Hanneke Hallink is expert themaleren en Nederlands op het IJburg College. Ze is ook coach van startende leraren.